

УДК 330.341.1

А. І. Козлова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІННОВАЦІЙНІ РЕЙТИНГИ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ

В статті досліджено рейтинг інноваційного розвитку країн та його вплив на економічне зростання. Проаналізовано підіндекс «інновації» зі складовими та його вплив на формування економічного іміджу України.

Ключові слова: інноваційний рейтинг, глобальні індекси інновацій, стратегія інноваційного розвитку, активізація інноваційного попиту.

Сучасні тенденції глобалізаційних процесів набули всеохоплюючого характеру, стимулюючи суттєві зрушення у світовому економічному просторі, а саме в інноваційному розвитку. Одним з найважливіших напрямів інноваційної діяльності є дослідження інноваційних рейтингів, які впливають на світовий економічний розвиток. Зазначені проблеми набули особливої актуальності, оскільки саме підвищення рейтингу країн в інноваційній діяльності є однією з головних умов виходу з рецесії країн, які зазнали значних втрат внаслідок світової фінансово-економічної кризи, особливо Україна. Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність аналізу інноваційного рейтингу України.

Теоретичною базою дослідження стали праці таких зарубіжних учених, як І. Ансофф, Р. Базель, Б. Берман, С. Блек, Д. Войт, Р. Браун, Г. Картер, Н. Малхотра, С. Міллер. Питання інноваційного розвитку країн на сучасному етапі глобалізаційних процесів знайшли висвітлення в роботах вітчизняних науковців В. Д. Базилевич, В. Г. Герасимчук, О. Л. Каніщенко, Л. Л. Кістерського, А. І. Кредісова, Н. Н. Мазуріної, В. Ф. Онищенко, В. Н. Парсяка, О. І. Рогача, Г. К. Рогова, В. Р. Сіденка, А. О. Старостіна, І. О. Ткаченка, А. С. Філіпенка, Т. М. Циганкової, М. Г. Чумаченка, Н. Н. Чурилова, О. І. Шниркова.

Відаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних учених у дослідженні даної проблематики, потрібно зазначити, що деякі питання залишаються дискусійними, а саме щодо економічного іміджу країн та України зокрема в стратегічному напрямку інноваційного розвитку, а також визначення впливу інноваційних рейтингів на підвищення економічного рівня країн.

Світова економіка увійшла в період радикальної структурної трансформації, пов'язаної із суттєвим зростанням ролі наукомістких, високотехнологічних виробництв, розвиток яких визначається головним чином інтенсивним використанням знань і широким впровадженням інновацій у різні сфери економічного життя. Формується економіка, що ґрунтується на знаннях. Це актуалізує питання інноваційної діяль-

ності, яка є фактично неодмінною умовою побудови ефективної економіки, конкурентоспроможною на світових ринках. До найбільш відомих та широко прийнятих у світовій теорії та практиці вимірювання та порівняльного аналізу інноваційного розвитку країн індексів належать: Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index, GII), який розраховує аналітичний центр Лозаннської школи бізнесу INSEAD, Швейцарія; Міжнародний індекс інновацій BCG (International Innovation Index BCG, IntII BCG), який розраховують експерти Бостонської консалтингової групи, США; Індекс інноваційної спроможності (Innovation Capacity Index, ICI) міжнародної дослідницької структури EFD — Global Consulting Network; Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard Summary Innovation Index, SII). Названі індекси різняться своїми складовими, алгоритмом інтеграції та шкалою значень показників.

Глобальний індекс інновацій INSEAD розраховується з 2007 р. експертами Бізнес-школи INSEAD на базі 132 країн. Автор концепції GII професор Сумітра Дутта наголошує на ключовій ролі інноваційного потенціалу та інноваційної політики країн, в контексті забезпечення їхньої конкурентоспроможності в глобальному середовищі, як провідної рушійної сили сучасних змін, двигуна розвитку та добробуту. Методика розрахунку індексу обумовлює виокремлення двох груп показників: Індекс умов (факторів) інноваційного розвитку (Innovation Input Index), що складається з субіндексів: інститути; людський потенціал; загальна інфраструктура; розвинутість ринків; розвинутість бізнесу; Індекс результатів інноваційного розвитку (Innovation Output Index), який містить субіндекси: результати наукових досліджень; творчі досягнення та добробут. Названі субіндекси включають в себе 19 узагальнюючих показників та більш ніж 60 індикаторів, які висвітлюють різні аспекти інноваційного розвитку та отримані з чисельних джерел.

Міжнародний індекс інновацій BCG для 110 країн розрахований у США за методикою Бостонської консалтингової групи. Індекс містить шість субіндексів, які поділяються на дві групи:

1. Умови інноваційного розвитку: бюджетно-податкова політика; інші політики (політика освіти, торгівельна політика, інфраструктурна політика тощо); інноваційне середовище (освіта, кваліфікація робочої сили, якість інфраструктури, бізнесове середовище). Названі умови здійснюють вплив на інноваційний розвиток шляхом підтримки або стримування зусиль компаній та галузей економіки.

2. Результати інноваційного розвитку: ефективність бізнесу (високотехнологічний експорт, продуктивність праці, ринкова капіталізація компаній); вплив інновацій на суспільство (зайнятість, інвестиції, мобільність бізнесу, економічне зростання).

Індекс інноваційної спроможності розраховує міжнародна дослідницька структура EFD — Global Consulting Network, очолювана професором Аугусто Лопесом Кларосом, на базі 131 країни. У структурі Індексу інноваційної спроможності виокремлено п'ять базових факторів:

1. Інституційне середовище: ефективність уряду; якість державного управління; структурна політика; макроекономічна стабільність.

2. Людський капітал, професійна підготовка.

3. Регуляторна політика, умови та правові засади ведення бізнесу.

4. Дослідження та розробки: інноваційна інфраструктура, патенти та торговельні марки.

5. Сприйнятливість та використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло є проектом Європейської Комісії PRO INNO EUROPE, який здійснює аналіз результатів реалізації національних та регіональних інноваційних політик країн Європейського Союзу, США, Японії. Індекс містить три групи індикаторів:

1. Ресурсні можливості: людські ресурси; фінансові та інфраструктурні можливості.

2. Інноваційна активність фірм: інвестиції; міжфірмові зв'язки та підприємництво; інноваційна результативність.

3. Економічний ефект: зайнятість на середньо- та високотехнологічних підприємствах, зайнятість на науковомістких підприємствах [1, р. 34–37]. Рейтинг інноваційного розвитку за трьома індексами представлений в таблиці 1.

Таблиця 1

Світові рейтинги інноваційного розвитку

Глобальний індекс інновацій INSEAD	Значення індексу (місце в рейтингу)	Міжнародний індекс інновацій BCG	Значення індексу (місце в рейтингу)	Індекс інноваційної спроможності EFD — GCN	Значення індексу (місце в рейтингу)
Швейцарія	4,86 (1)	Сінгапур	2,45 (1)	Швеція	82,20 (1)
Швеція	4,85 (2)	Південна Корея	2,26 (2)	Фінляндія	77,80 (2)
Сінгапур	4,83 (3)	Швейцарія	2,23 (3)	США	77,50 (3)
Гонконг	4,82 (4)	Ісландія	2,17 (4)	Швейцарія	77,00 (4)
Фінляндія	4,72 (5)	Ірландія	1,88 (5)	Нідерланди	76,60 (5)
Росія	0,31(54)	Росія	-0,09 (49)	Росія	40,1 (56)
Україна	0,02 (62)	Україна	-0,45 (64)	Україна	35,01 (60)

Джерело: Розроблено автором на основі даних [2, 3].

Отже, такий результат дозволяє розглядати узагальненим чином рівень інноваційного розвитку країн світу за будь-яким індексом із зазначених вище. Перспективним підходом до методологічного обґрунтування концепції сталого інноваційного розвитку є зв'язок між інноваційним розвитком та сталим розвитком країн світу. Україна покращила свій результат в індексі інноваційної спроможності, зайнявши 60 місце (35,01). Лідруючі позиції в світі майже не змінились, перші місця займають: Швеція, Сінгапур, Швейцарія. Проаналізуємо більш детально інноваційну діяльність в Україні та її рейтинги серед 135 країн за 2008–2011 рр., що представлено в таблиці 2.

Інноваційна діяльність в Україні за 2008–2011 рр.

	2008–2009		2009–2010		2010–2011	
	рейтинг країн	бал (1–7)	рейтинг країн	бал (1–7)	рейтинг країн	бал (1–7)
Інновації	52	3,5	63	3,31	64	3,21
Інноваційна спроможність	31	3,8	33	3,7	38	3,5
Науково-дослідні інститути	48	4,2	57	3,9	69	3,6
Матеріальне забезпечення компаній на дослідження	52	3,3	69	3,0	70	3,0
Взаємозв'язки університетів з інноваційними інститутами	49	3,6	65	3,5	73	3,5
Державні закупівлі інноваційних технологій	54	3,7	86	3,3	113	3,1
Кількість вчених та інженерів	54	4,4	51	4,4	54	4,3

Джерело: Розроблено автором на основі даних [4].

Отже, можна виявити негативну динаміку підіндекса «інновації», жодна складова не має позитивну тенденцію до збільшення, кожного року бали в рейтингу зменшуються: 2008–2009 рр. — 3,5 бали; 2009–2010 рр. — 3,31; 2010–2011 рр. — 3,21. Збільшити ефективність впровадження інновацій та підвищити рейтинг України в інноваційній діяльності може державна стратегія інноваційного розвитку, яка повинна бути спрямована на:

- збільшення науково-технологічного потенціалу і на підвищення розвитку людського капіталу;
- заохочення суб'єктів інноваційної діяльності та спрямування інвестицій на пропозиції новітніх технологій та продуктів;
- створення сприятливих умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність та побут населення.

Міжнародна система інноваційної статистики, яка володіє даними про науково-технічний розвиток, кожен рік вдосконалює методи розрахунку різноманітних індексів і рейтингів конкурентоспроможності, що відображають потенціал і порівняльні переваги тієї чи іншої країни. Головна особливість цих розробок полягає в тому, що основний вектор сучасної глобальної конкуренції лежить в області динамічно мінливих переваг, заснованих на науково-технічних досягненнях і інноваціях. Нові технології і забезпечуване ними зростання продуктивності і ефективності дозволяють домагатися головної умови національної і галузевої конкурентоспроможності: виробництва товарів і послуг, які відповідають вимогам світових ринків, на основі високої продуктивності праці і при одночасному підвищенні реальних доходів населення.

Отже, впровадження високотехнологічного прориву має забезпечуватись активною державною політикою, особливо у напрямі розширення державно-приватного партнерства, у сфері науки і інновацій з метою підвищення зацікавлення бізнесу щодо інвестування.

Пріоритетним завданням інноваційної політики має стати реструктуризація системи стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку зі

скороченням їхньої кількості та збереженням тих, в яких Україна має суттєвий науковий здобуток і перспективи.

Проаналізувавши інноваційні рейтинги як фактор економічного іміджу країн, можна зробити висновки, що в Україні треба розширити практику безоплатного користування державними інформаційними послугами інститутів, які надають різноманітні послуги, а саме фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні для забезпечення інноваційної діяльності, концентрують та поширюють інформацію про інноваційні технології. Також потрібно охороняти інтелектуальну власність та розвивати державне стимулювання правової охорони результатів науково-технічної та інноваційної діяльності.

Фактор інноваційних технологічних змін має дуже важливе значення саме для середньо- і довгострокового економічного розвитку. Хоча без таких змін країна може підняти стандарти життя в короткостроковому періоді, наприклад, шляхом збільшення інвестування, але це не забезпечує довгостроковий результат. Сучасні економічні аналітичні розробки переконливо доводять, що тільки фактор технологічних змін забезпечує безперервний економічний розвиток країни, незалежно від її місця у світовому інноваційному рейтингу.

Проаналізувавши інноваційні рейтинги країн та України зокрема, можна зробити висновки, що за головними показниками інноваційної економіки Україна відчутно відстає від розвинутих країн. Водночас не використовуються належним чином наявні передумови впровадження високотехнологічних засад конкурентоспроможності української економіки. Високі темпи економічного зростання протягом останнього періоду, порівнянний з європейськими показниками рівень насиченості вітчизняної економіки науковими кадрами не перетворилися, на жаль, на рушійні сили її реструктуризації і технологічного переозброєння.

Список літератури

1. Michael E. Porter and Scott Stern, «National Innovation Capacity,» Chapter 2.2 in Porter, Sachs, Cornelius, McArthur and Schwab, The Global Competitiveness Report 2010–2011, New York, Oxford University Press, 2002, 79 p.
2. The Innovation Imperative in manufacturing. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.bcg.com.
3. The Innovation for Development Report 2010–2011. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.innovation.for.development.report.org.
4. Global Innovation Index Report 2010–2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.global.innovation.index.org.

А. И. Козлова

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ИННОВАЦИОННЫЕ РЕЙТИНГИ КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО ИМИДЖА СТРАНЫ

Резюме

В статье исследованы рейтинги инновационного развития, также их влияние на экономический уровень стран. Проанализирован индекс «инновации» и его зависимость на формирование экономического имиджа Украины.

Ключевые слова: инновационный рейтинг, глобальные индексы инноваций, стратегия инновационного развития, активизация инновационного спроса.

A. Kozlova

Taras Shevchenko Kyiv National University

INNOVATIVE RATINGS AS A FACTOR OF ECONOMIC COUNTRY'S IMAGE

Summary

The paper analyses research rating of innovation development and its impact on economic growth. Analyzed Subscript «innovation» with constituents and its dependence on the formation of economic image of Ukraine.

Key words: innovative rating, global indices of innovation, innovation strategy development, promotion of innovative demand.